

इमारुद्रायेत्येकादशार्चस्यसूक्तस्य ॥ आंगिरसः कुत्सोरुद्रो जागतं
अंत्येहैत्रिषुभौ ॥ ॐ इमारुद्रायतवसेकपर्दिनेक्षयहीरायप्रभरा
महेमतीः ॥ यथाशामसद्विपदेचतुष्यदेविश्वंयुष्टंग्रामेअस्मिन्नना
तुरं ॥ मृळानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयहीरायनमसाविधेमते ॥
यच्छं चयोश्चमनुरायेजेपितातदश्यामनवरुद्रप्रणीतिषु ॥ अश्या

॥८॥

मते सुमतिं देवयज्यया क्षयहीरस्य तवरुद्रमीदुः सुम्नाय निदि
शोऽ अस्माकमान् चरारिष्टवीरा जुह्वामते हविः ॥ त्वेषं वयं रुद्रं यज्ञ
साधं वं कुंकविमवसे निरुयामहे ॥ आरेऽ अस्मद्देव्यं हे को अस्य
तु सुमतिमिह यमस्यावृणीमहे ॥ दिवो वराहमरुषं कपर्दिनं त्वेषं रु
पं नमसा निरुयामहे ॥ हस्ते बिभ्रद्भेषजा वार्याणि शर्मवर्मच्छर्दिरे ॥९॥

स्मभ्यं यंसत् ॥ ९ ॥ इदं पित्रे मरुता मुच्यते वचः स्वादोः स्वारीयोरु
दायवर्धनं ॥ रास्ताचनोऽ अमृतमर्तभोजनं त्मनेतो कायतनयाय म
ळ ॥ मानो महान्तमुतमानोऽ अर्भकं मानउक्षंतमुतमान ॥ उक्षितं ॥
मानो वधीः पितरं मोतमातरं मानः प्रियास्तन्वोरुद्ररीरिषः ॥ मान
स्तोकेतनये मानऽ आयौ मानो गोषु मानोऽ अश्वेषुरीरिषः ॥ वीरा

॥ १ ॥

नानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतःसदमि त्वाहवामहे ॥ उपतेस्तोमान्
 पशुषाः इवाकरंरास्वापितर्मरुतांसुम्नमस्मे ॥ भद्राहितेसुमतिर्मृक
 यत्तमाथावयमवःइत्तेरणीमहे ॥ आरेतेघोघ्नमुतपूरुषुघ्नंक्ष
 यद्दीरसुम्नमस्मेतेऽस्तु ॥ मृकाचनोऽअधिचब्रूहिदेवाधान्व
 नःशर्मयच्छद्विबर्हाः अवोचामनमोऽअस्माऽअवस्यवःशृणो ॥ २ ॥

उत्तिष्ठेत्यस्यसूक्तस्य ॥ घोरःकण्वऋषिः ॥ ब्रह्मतीसतोवृ
 तीवार्हतप्रगाथलुंदः ॥ ब्रह्मणर्देवता ॥ ॐ ॥ उत्तिष्ठ
 ब्रह्मणस्यतेदेवयंतस्त्वेमहे ॥ उपप्रयंतुमरुतःसुदानवर्दंद्रा
 शूर्भवासचा ॥ त्वामिहिसहसस्पुत्रमर्त्यउपब्रूतेधनेहिते ॥
 सुवीर्यमरुतआस्वश्व्यंदधीतयोवआचके ॥ प्रेतुब्रह्मणस्य

॥ १ ॥

तिः प्रदेव्येतुस्तृता ॥ अच्छावीरं नर्ये पंक्तिराधसं देवाय ज्ञानयं
तुनः ॥ योवा घते ददाति स्तनरं वसुसधत्ते अक्षिति श्रवः ॥ तस्मा
इच्छां सुवीरामाय जामहे सुप्रतूर्तिमनेह सं ॥ प्रनूनं ब्रह्मण स्यति
मंत्रं वदत्युक्थं ॥ यस्मिन्निंदो वरुणो मित्रोऽर्यमा देवाः ओकां
सिचक्रिरे ॥ १ ॥ तमिहोचेमा विदथेषु रां भुवं मंत्रं देवाः अनेह

॥ १ ॥

॥२॥

सं ॥ इमां च वाचं प्रति हर्यथानरो वि श्वे द्यामा वोऽ अश्मवत् ॥ को दे
वयंतमश्मवज्जनं को वृक्तवर्हिषं ॥ प्रप्रदाश्वा न्यस्त्याभिरस्थिता
नर्वाचि क्षयंदधे ॥ उपक्षत्रं दृं चीतहंति राजभिर्भये चित्सु क्षितिंदधे ॥
नास्य वर्तानि तरुता महा धने नार्भेऽ अस्ति वज्रिणः ॥ २ ॥ देवप्रति

॥२॥

उदुत्यमिति त्रयोदशार्चस्य सूक्तस्य काण्वः प्रस्कण्वः सूर्यो गायत्रं
अंत्यस्तृचमानुष्टुभं ॐ उदुत्यं जातवेदसं देवं वहंति केतवः ॥ ह
रो विश्वायसूर्य अपत्येता यवो यथानक्षत्रायं त्यक्तुभिः ॥ सूराय वि
श्वचक्षसे ॥ अहश्मस्य केतवो विरश्मयो जनाऽ अनु ॥ भ्राजंतोऽ
अग्नयो यथा ॥ तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कदसि सूर्य ॥ विश्वमा

॥३॥

भासिरोचनं प्रत्यंडदेवानांविशःप्रत्यंडुदेविमानुषान् प्रत्यङ्
विश्वंस्वर्द्वो ॥ १ ॥ येनापावकचक्षसाभुरण्यंतंजनाः अनु
त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेविरजस्पृथ्वहामिमानोऽअक्तुभिः
पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ ससत्वाहरितोरथेवहंतिदेवसूर्य ॥ शोचि
क्षेत्रांविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तश्रुं ध्रुवःसूरोरथस्यनस्यः ॥ तभि

॥२॥

यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्दयंतमसस्परिज्योतिष्य श्यंतउत्तरं ॥ देवंदे
वत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहःआरोहन्नुत्तरां
दिवं ॥ हृद्गोममसूर्यहरिमाणंचनाशाय ॥ शुक्लेशुमेहरिमाणं
रोपणाकासुदधसि ॥ अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदधसि ॥
उदगादयमादित्योविश्वेनसहसासह ॥ द्विषंतंमह्यंरंधयन्मोऽअ

हं द्विषतेरधं ॥ २ ॥ सूर्य उपस्थानसूक्त ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

॥ २ ॥

त्वं सोमत्रयो विंशत्युचस्यसूक्तस्य राहूराणो गोतमो गायत्रं ॥ आद्याश्च
तस्रस्त्रिष्टुभः ॥ द्वादशा उष्णिक् ॥ सोमो देवता ॥ ॐ ॥ त्वं सोमप्र
चिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनुने विपंथा ॥ तव प्रणीती पितरो नदं दी
देवेषु रत्नमभजंत धीराः ॥ त्वं सोमक्रतुभिः सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो
विश्ववेदाः ॥ त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्यभवो नृचक्षाः ॥

राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि च ह द्रभीरं तव सोम धाम ॥ शुचिष्टुमसि
 प्रियो न मित्रो दक्षाय्योऽअर्यमेवासि सोम ॥ याते धामानि दिविया
 पृथि व्योयायर्वते घोषधीषसु ॥ तेभिर्नो विश्वैः सुमनाऽअहेळ
 राजः सोम प्रतिह व्यागृभाय ॥ त्वं सोमा स्सि सत्पतिस्त्वं राजो तव
 ब्रह्म ॥ त्वं भद्रोऽअसि क्रतुः ॥ १ ॥ त्वं च सोम नो वशो जीवा तु नमः ॥ १ ॥

रामहे ॥ प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ॥ त्वं सोम महे भगं त्वं दूनऽऽकृताय
 ते ॥ दक्षं दधासि जीवसे ॥ त्वं नः सोम विश्वतो रक्षारजं न घायतः ॥
 नरिष्ये त्वावतः सरवा ॥ सोमयास्ते मयो भुवऽऽकृतयः संति दाशु
 षे ॥ ताभिर्नो विताभव ॥ इमं यज्ञमिदं वचो जु जुषाण उपागहि ॥
 सोम त्वं नो वधे न ॥ २ ॥ सोम गीर्भिष्ट्वा वयं वर्धयामो वचो विदः ॥

॥ ६ ॥

सुमृच्छीकोनः आविरा गयस्कानोः अमीवहावसुवित्पुष्टिव
धनः ॥ सुमित्रः सोमनोभव ॥ सोमरारं धिनो हृदिगावोनयवसेषा
मर्यः इवस्वः ओक्ते ॥ यस्सोमसरव्येतवरारणदेवमर्त्यः तं
दक्षः सन्वतेकविः ॥ उरुष्याणोः अभिरास्तेः सोमनिपाद्यं हसः
सखासुशेवः एधिनः ॥ ३ ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतः सोमरुण्यं ॥ २ ॥

भवावाजस्यसंगथे ॥ आप्यायस्वमदिन्तमसोमविश्वेभिरं शुभिः
भवानः सुश्रवस्तमः सखावृधे ॥ संतेपयांसिसमुयंतुवाजाः संवृ
ण्यान्यभिमातिबाहः ॥ आप्यायमानोः अमृतायसोमदिविश्रवां
स्युत्तमानिधिष्व ॥ यातेधामानिहविषायजंतितातेविश्वपरिभूरस्तु
यज्ञं ॥ गयस्कानः प्रतरणः सुवीरोवीरहाप्रचरासोमदुर्यान् ॥ सोमो

॥७॥

धेनुंसोमोऽअर्वे तमा शुंसोमो वीरं कर्मण्यंददाति ॥ सादन्यं विदथ्यं
सभेयं पितृश्रवणं यो ददात्तादस्मै ॥ ४ ॥ अथा वृं युत्सु एतनासु
पप्रिंस्वर्षामप्रां च जनस्य गोपां भरेषु जां सुक्षितिं सुश्रवसं जयं
तं त्वामनुमदेम सोम ॥ त्वमिमाऽओषधीः सोमविश्वास्त्वमपो अ
जनयस्त्वंगाः ॥ त्वमाततं थोर्वं इतरि सं त्वं ज्योतिषा वितमो ववर्थ ॥ देवे

॥३॥

॥८॥

॥८॥
॥८॥

॥ ८ ॥

ननोमनसादेवसोमरायोभागंसहसावन्नभियुध्य ॥ मात्वातनरी
शिषेवीर्यस्योभयेभ्यःप्रचिकित्सागविष्टो ॥ ५ सोमसूक्त

॥ ८ ॥

॥ ११॥

तुनो हवंरुद्रो मरुत्वान् ॥ तन्नो मित्रो वरुणो भामहंता मदितिः सिंधुः
पृथिवी उत्तमोः ॥ २ ॥ रुद्रस्तुतः

॥ ३ ॥

अस्य द्विपंचाशदत्यस्तवं ॥ तत्संज्ञायोत्थापनप्रश्नप्रतिवाक्यान्वत्र
प्रायेण ज्ञानमोक्षाक्षरप्रज्ञासाचपंचपादं साकं जानीयद्वायवेऽयंसत्रि
द्वेऽसप्तार्धगर्भागौरीशितिजगत्परातदंतंतुवैश्वदेवं तस्यास्समुद्रा इति
वाचंस्समुद्राऽआयोक्षरं साप्रस्तारयंक्तिः शकमयमिति शकधूम
उक्षाणं पृथ्विमितिसोमस्त्रयः केशिन इत्यग्निस्सूर्यो वायुश्च केशिनः

॥१२॥

श्रुत्वारिवाग्वाचइंद्रं मित्रं सौर्योद्वा दशो तिसंवत्सरसंस्थं कालचक्र
वर्णनं यस्ते सरस्वत्यै यज्ञेन साध्येभ्यः परानुष्टुप्सोरीपर्जन्याग्निदेव
तावां त्यासरस्वते सूर्याय वा ॥ दीर्घतमा औचध्य ऋषिः ॥ इदं स
तं प्रायस्त्रिष्टुप् छंदस्कं ॥ इन्द्रः ॥ ॐ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य हो
तुस्तस्य भ्राता मध्यमोऽस्य श्रः ॥ तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठोऽस्या

॥३॥

त्रायश्च विष्वतिं सप्तपुत्रं ॥ सप्तयुजंतिरथ मेकचक्रमेकोऽश्वो वह
ति सप्तनामा ॥ त्रिनाभिचक्रमजरमनर्वयत्रेमा विश्वा भुवना धितस्थुः ॥
सप्त इमं रथमधियेतस्थुस्सप्तचक्रं सप्तवहंत्यश्वाः ॥ सप्तस्वसारोऽ
भिसंनवं ते यत्र गवां निहिता सप्तनामा ॥ कोददर्शप्रथमं जायमानम
स्थनूवंतं यदनस्था विभर्ति ॥ भूम्याऽअसुरसंगात्मा क्वस्वित्को विहं

॥१३॥

समुपगा त्रष्टुमेतत् ॥ पाकः पृच्छामिमनसा विजानन्देवानामेनानिहिता
पदानि वत्सेवक्येधिसप्ततं तन्न विततिरेकवयः ओतवा ॥ ३ ॥ १ ॥
अचिकित्वा चिकितुषश्चिदत्र कवी नृच्छामिविघ्ननेन विद्वान् विय
स्तस्तं भषकिमाज्ञां स्यजस्य रूपे किमपि सिद्धे देवं इह ब्रवीतु यः ई
मंगवेदास्य वामस्य निहितं पदे वेः शीर्ष्णः क्षीरं दुहते गावोऽस्य व

॥ २ ॥

विंवसानाः उदकं पदापुः माता पितरमृतः आवभाज धीत्यग्ने मन
सासंहि जग्मे ॥ सावी भत्सुर्ग भैरसानि विधानमस्वन्तः इदं पवाकमी
युः ॥ युक्ता मातासी ह्युरिदक्षिणायाः अतिष्ठद्गर्भो रजनी घृतः ॥ अ
मीमेह त्सोऽनुगामपश्यद्दिश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु ॥ तिस्रो मातृस्त्री
नृपितृ नृविभ्रदे क ऊर्ध्वस्तस्थो नेमवग्लापयन्ति ॥ मंत्रयन्ते देवोऽमु

॥ १४ ॥

पृष्ठे विश्वविदं वाचम विश्वमिन्वा ॥ २ ॥ ह्यदशारं न हित जरायुवर्व
तिचक्रं परिद्यामृतस्य ॥ आपुत्राऽअग्ने मिथुनासोऽअत्र सप्तशता
निविंशति श्वतस्थुः ॥ पंचपादं पितरं ह्यदशाकृतिं दिवऽआहुः परे अ
र्धे युरीषिणं ॥ अथेमेऽअन्यऽउपरे विचक्षणं सप्तचक्रे वळरऽआहुः
पितं ॥ पंचारे चक्रे परिवर्तमाने तस्मिन्ना तस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥ तस्य

॥ ३ ॥

नाक्षस्यते भरि भारस्सना देवनशीर्यते सनाभिः ॥ सनेमिचक्रमज
रं विचारुतऽउत्तानायां दशयुक्ता वहंति ॥ सूर्यस्य चक्षूरजसेत्यावृतं त
स्मिन्नार्षिता भुवनानि विश्वा ॥ साकं जानां सप्तथ माहुरेकजं वळिद्य
माक्रषयो देवजाऽइति ॥ तेषां मिष्टानि विहितानि धामशास्त्रात्रेरेजंते वि
वृतानि स्तपशः ॥ ३ ॥ स्त्रियस्सतीस्तांऽउमे पुंसऽआहुः पश्यदक्ष

॥ १५ ॥

एवान्नविचेतदंधः ॥ कविर्यः पुत्रस्तः इमाचिकेतयस्ताविजानात्स
पितुष्वितासत् ॥ अवः परेण पर एनावरेण पदावत्संविभ्रती गौरु
दस्थात् ॥ साकद्रीचीकंस्त्रिदर्थं परागात्कस्त्रित्स्तेन न हियूथेऽंतः
॥ अवः परेण पितरं योऽस्यानुवेद परऽएनावरेण ॥ कवीयमानः
कः इह प्रवोच हेवं मनः कुतोऽधिप्रजातं ॥ येऽअर्वाचस्तां उपराच ॥ ४ ॥

आहुये परां चस्तांऽउऽअर्वाचऽआहुः ॥ इंदश्वाचक्रथुस्तोमता निधुरा
न युक्ता रजसो वहंति ॥ द्वासु पूर्णा सुयुजा सरवाया समानं वृक्षं परिष्व
जाते ॥ तयो रन्यः विष्यलं स्वाहृत्य न श्नं नन्योऽअभिची ॥ ४ ॥ यत्रासु
पूर्णा अमृतस्य भागमनिमेषं विदथा विस्वरंति इतो विश्वस्य भुवनस्य गो
पास्तसमाधीरः पाकमत्रा विवेश यस्मिन् वृक्षे मध्वदस्तु पूर्णा निविशं

कशीति ॥

११

॥ १६ ॥

ते सुवते चाधि विश्वे ॥ तस्येदाहुः पिप्पलं स्वाहयेत नो न शयः पि
तरं न वेद ॥ यद्गायत्रेऽधि गायत्रमाहितं त्रैलुभाद्वा त्रैलुभं निरतस
त ॥ यद्गाजगज्जगत्याहितं पदं यः इत्तद्दिदुस्तेऽमृतत्वमानशुः ॥
गायत्रेण प्रतिमिमीतेऽर्कमर्केण सामत्रैलुभेन वाकं ॥ वाकेन वाकं
दिपदा चतुष्पदा क्षरेण मिमते सप्तवाणीः ॥ जगतासिंधुं दिव्यस्तभाय ॥ ५९ ॥

इयंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ॥ गायत्रस्य समिधस्तिस्रः आहुस्ततो म
न्हा प्ररिरिचे महित्वा ॥ ५९ ॥ उपकृये सुदुग्धां धेनुमेतां सुहस्तौ गोधु
गुतदोहदेनां ॥ श्रेष्ठं सवं सविता साविष नो भीक्षो घर्मस्तदुषु प्रवोचं
॥ हिङ्गुण्वती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छंती मनसा भ्यागात् ॥ दुहा
मश्विभ्यां पयोऽअघ्येयं सावर्धतां महसे सौभगाय ॥ गौरमीमेदनुवत्सं

॥ १७ ॥

मिषंतं मूर्धानं हिंडं कृणोन्मांतवाः ३ ॥ स्रक्काणं घर्ममभिवाचशानामि
मातिमायुं पयते पयोभिः ॥ अयंसशिद्धे येन गौरभीरतामिमामिमायुं ध्व
सनावधि श्रिता ॥ साचिन्तिभिर्निहिवकारमर्त्यविद्युद्भवती प्रतिवधि मो
हत ॥ अनच्छयेतुरगा तु जीवमेजध्रुवं मध्यः आयस्त्यानां ॥ जीवो मृत
स्य चरति स्य धाभिरमर्त्यो मर्त्ये नास योनिः ॥ ६ ॥ अपश्यंगोपामनि

॥ ६ ॥

पद्मानुमाचपराचपथिभिश्चरंतं ॥ ससद्भिचीः सविष्टूचीर्वसा
नः आवरीवर्तिभुवनेष्टंतः ॥ यः ईचकार न सोः अस्य वेदयः ई
ददर्श हिरुगि नुतस्मात् ॥ समानुर्यो नापरिवीतोः अंतर्बहु
प्रजानिः कृतिमाविवेश ॥ द्यौर्मैपिताजनितानाभिरत्र बंधुर्ममा
तापृथिवीमहीयं ॥ उत्तानयोश्चम्बो १ र्यो निरंतरत्रापितादुहितु

॥ १८ ॥

गर्भमाधात् ॥ पृच्छामित्वा परमंतं पृथिव्याः पृच्छामियत्र भुवनस्य
नाभिः ॥ पृच्छामित्वा रूष्णोऽश्वस्यरेतः पृच्छामिवाचः परमं व्यो
म ॥ इयं वेदिः परोऽंतः पृथिव्याः अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः ॥ अयं
सोमो रूष्णोऽश्वस्यरेतो ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥ ७ ॥ सप्त
र्धगर्भा भुवनस्यरेतो विष्णोस्तिष्ठंति प्रदिशा विधर्मणि ते धीतिभि

॥ ७ ॥

र्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परिभवंति विश्वतः न विजानामि यदि
वेदमस्मि निण्यः संनक्षो मनसा चरामि यदा मागन्प्रथमजाः कृतस्या
दिहाचोऽश्रुवे भागमस्याः अपाङ् प्राडे तिरस्व धया गृभीतो मर्त्यो
मर्त्येनास योनिः ताश्वंता विषूचीना वियंतान्य १ न्यं चि क्युर्न निचि
क्युरन्यं ऋचोऽक्षरे परमे व्योम नूयस्मि देवाः अधिविष्वे निषेदुः

॥१७॥

यस्तन्नवेदकिमुचाकरिष्यति यः इत्तद्दिदुस्तः इमेसमासते सत्यवसा
इगवतीहिभूयाः अथोवयं भगवंतस्स्याम अक्षित्णमघ्ये विश्वदानीं
पिब शुद्धमुदकमाचरंती ॥ ८ ॥ गोरीर्मिमायसलितानितक्षत्येक
पदीहि पदीसा चतुष्पदी अष्टापदी नवपदी बभ्रुषी सहस्राक्षरापर
मेव्योमनू तस्यास्समुद्रः अधिविस्तरं तितेन जीवंति प्रदिश श्वतस्रः ॥ ९ ॥

॥ ततः क्षरत्यक्षरं तद्दिश्वमुपजीवति शकमयं धूममारादपश्यं विषू
वतापर एनावरेण उक्षाणां पृश्निमपचंत वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्या
संनू त्रयः के शिनः ऋतुथा विचक्षते संवत्सरे वपतः एकः एषां विश्व
मेकोऽभिचक्षेत्राचीभिर्भ्राजिरेकस्य दहत्रेण रूपं चत्वारि वाक्परि
मितापदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः गृह्णात्रीणि निहितानि गयंति

॥ २० ॥

तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति इन्द्रं मित्रं वरुणं मग्निमाद्भुरथो दिव्यः स सुपर्णो
गरुत्मान् एकं सद्दिशो बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वा नमाद्भुः ॥ १ ॥
कृष्णानि यानं हरयः सुपर्णाः अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति तऽआवर
त्रेत्स दनादृतस्यादिहृतेन पृथिवी व्युह्यते द्वादशप्रधयश्चक्रमेकं
त्रीणि नभ्यानि कऽउत चिकेत तस्मिन्त्साकं त्रिशतानशंकवोर्षिताः ॥ २ ॥

धृन्चला चलासः यस्तेस्तनः शशयो यो मयो भूर्ये न विश्वा पुष्यसि
वायौणि योरत्नधावसुविद्यः सुदत्रः सरस्वतितमिह धातवेकः यज्ञे
नयज्ञमयजंत देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् तेह नाकं महिमानः
सचंत यत्र पूर्वसाध्याः संति देवाः समानमेतदुदकमुच्चैत्यवचाहभिः
॥ भूमिं यजन्त्या जिन्वन्ति दिवं जिन्वन्त्यग्नयः दिव्यं सुपर्णं वायुं सं ब्रूत

वामनसूक्त.
॥ २९ ॥

मृपांगभंदर्शितमोषधीनां अभीषतोवृष्टिभिस्तर्पयंतं सरस्वंतमवसेजो
हवीनि ॥ १० ॥ वामनसूक्त

॥ १० ॥

त्वमग्ने शो न को भार्गवो गृत्समरोग्निर्जागतं लोकशर्चस्यसूक्तस्य
॥ ॐ ॥ त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्विनस्परि
त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः तवाग्ने होत्रं
तव पात्रं नृत्वि यंतवनेष्टुं त्वमग्निदृतायतः तव प्रशारं त्वमध्वरी
यसि ब्रह्माचासि गृहपतिश्च नोदमे त्वमग्ने इंद्रो वृषभस्सताम

॥ २२ ॥ सित्वं विष्णु रुरुगा योनमस्यः त्वं ब्रह्मा रयि विद्वत्पुणस्पते त्वं वि
धर्तस्स नसे पुरं ध्या त्वमग्ने राजा वरुणो धृतव्रतस्त्वमित्रो भवसि
दस्मः ईड्यः त्वमर्यमासत्यतिर्यस्य संभुजं त्वमंत्रो विदथे देव भा
जयुः त्वमग्ने त्वष्टा विद्वते सुवीर्यं तवग्नावो मित्रमहस्स जात्यं त्व
मा शुहेमाररिषे स्वश्व्यं त्वं नरांश्च धीः असि पुरुष सुः १ त्वम ॥ २॥

नेरुद्रोः असुरो महो दिवस्त्वंश्च धीमारुतं पृथः ईशिये त्वं वा तै
ररुणैर्यासि त्रां गयस्त्वं पूषा विधतः पासि नुत्मना त्वमग्ने इविणो
राः अरं कृते त्वं देवस्स वितारत्नधाः असि त्वं भगो नृपते वस्वः
ईशिये त्वं पायुर्दमेयस्ते विधत त्वामग्ने दमः आविश्यति विश्वस्त्वां
राजानं सुविदत्रमंजते त्वं विश्वानि स्वनीकपत्यसे त्वं सहस्राणि च

॥ २३ ॥

तादत्राप्रति त्वामग्नेपितरमिशिभिर्नरस्त्वांभ्रात्रायशाम्यातनूरुचं
त्वं पुत्रोभवसियस्तेविध त्वंसखासुशेवः पास्याधृषः त्वमग्नेः क्रभु
राकेनमस्यः स्त्वं वाजस्यक्षुमतोरायः ईशिषे त्वं विभास्यनुदक्षिद्य
वने त्वं विशिक्षुरसियज्ञमातनिः ॥ २ ॥ त्वमग्नेः अदितिर्देवदाशुषे त्वं
होत्राभारतीवर्धसेगिरा त्वमिच्छाज्ञातहिमासिदक्षसे त्वं वृत्रहावसुप

॥ २४ ॥

तेसरस्वती त्वमग्नेसुभृतः उत्तमं वयस्तव स्यार्हवर्णः आसंहशिश्चि
यः त्वं वाजः प्रतरणो बृहन्नसित्वं रयिर्बहुलो विश्वतस्पृथुः त्वामग्नेः आ
दित्यासः आस्यः स्त्वां जिह्वां शुचयश्चक्रिरेकवे त्वारातिषाचोऽध्व
रेषु सश्चिरे त्वे देवाहविरदं त्याहुतं तेऽग्ने विश्वेऽमृतासोऽअद्रुह
आसा देवाहविरदं त्याहुतं त्वयामर्तासस्त्वदंतः आसुतिं त्वंगर्भोवीरु

अग्निसू.
॥२४॥

धांजनिषेशुचिः त्वंतात्संचप्रतिचासिमज्मनाग्नेसुजातप्रचदेव
रिच्यसे पृक्षोयदत्रमहिनावितेभुवदनुद्यावापृथिवीरोदसीउभे॥
येस्तोत्रभ्योगोऽग्रामश्वपेशसमग्नेरातिमुपसृजंतिसूरयः अस्मा
चतांश्चाप्रहिनेषिवस्यः आबृहद्देमविदथेसुवीराः ३ शुचिरुक्तः

॥३॥

कृणु धेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोराक्षोघ्नस्त्रिष्टुप्
॥ॐ॥ कृणुषपाजःप्रसितिंनपृथ्वींयाहिराजेवामवांऽइमेन तृष्णी
मनुप्रसितिंद्रूणानोस्तासिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः तवभ्रमास३आ
श्रयापतंत्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः तपंप्यग्नेजुक्तापतंगान
संहितोविसृजविष्वगुल्काः प्रतिस्पृशोविसृजतूर्णितमोभवापायु

॥२५॥

विशोऽस्याऽअदब्धः योनोदूरेऽअघशंसोयोऽअंत्यग्नेमाकि
ष्टेव्यधिरादधषश्त उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुधन्यऽमित्राऽओषता
त्तिग्महेते योनोऽअरातिसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यतसंन
शुष्कं ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुधदैव्यान्यग्ने
अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहिशत्रून् १

॥ १॥

सतेजानातिसुमतिंयविष्णुयऽइवतेब्रह्मणेगातुमेरत् विश्वान्य
स्मैसुदिनानिरायोद्युम्नान्ययोर्विदुरोऽअभिद्यौत् सेदग्नेऽअ
स्तुसुभगःसुदानुयेस्त्वा नित्येनहविषायऽउक्थेः पिप्रीषति
स्वऽआयुविदुराणेविश्वेदस्मैसुदिनासासदिष्टिः अर्चामिते
सुमतिंघोष्यर्वाक्संतैवावाताजरतामियेगीः स्वश्वास्त्वासुरथा

॥ गक्षो घ्न ॥

॥ २६ ॥

२५

मर्जयेमास्मेक्षत्राणि धारयेरनुद्यून् इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्दोषाव
स्तदृदिवांसमनुद्यून् क्रीकतस्त्वासुमनसस्सयेमाभिद्युम्नातस्थि
वांसोजनानां यस्त्यास्वस्सुहिरण्योऽअग्नऽउपयातिवसुमतार
थैन तस्यत्राताभवसितस्यसरवायस्तऽआतिथ्यमानुग्जुजोषत
२ महोरुजाभिबन्धुतावचोभिस्तन्मापितुर्गेतमादन्वियाय त्वं

॥ २५ ॥

नोऽअस्यवचसश्चिकिस्त्रिहोतर्यविष्टसुक्रतोदमूनाऽअस्वप्रजस्त
रणयस्सुश्रोवाऽअतद्रासोऽअरकाऽअश्रमिष्ठाऽतेपायवस्सध्यं
चोनिषद्याग्नेतवनऽपांत्वमूर येपायवोमामतेयन्तेऽअग्नेपश्यं
तोऽअंधन्दुरितादरक्षन् ररक्षतात्सुक्रतोविश्ववेदादिष्मन्तऽइदि
पवोनाहदेभुऽत्वयावयंसधन्यस्त्योतास्तवप्रणीत्यश्यामवाजा

॥ रासो घ्न ॥

॥ २७ ॥

न उभाशंसासदयसत्यतातेनुष्टुयाकृणुह्यहयाण अयातेऽअग्ने
समिधाविधेमप्रतिस्तोमंशस्यमानं गभाय दहृशसोरक्षसः पा
ह्यः स्मान्दुहोनिदोमित्रमहोऽअवघात ॥ ३ ॥ रासोऽहसूल ॥

॥ ३० ॥

ह प्रादुर्भूतोस्मिन्नुत्पत्तिर्नृपिन्ददानुमे सुखिपासासंलाज्येषा
गलक्ष्मीनांशायान्यहं अभुत्तेमसंभुत्तिचरावाचिर्गुदमेगृहात् ॥
गंधद्वारादुत्पत्तिर्नृपिन्ददानुमे सुखिपासासंलाज्येषा
वह्येषुभिर्नृपिन्ददानुमे सुखिपासासंलाज्येषा
स्यमपि श्रीमद्भगवत्पद ॥ २० ॥ कर्तव्येनपञ्चाभूतामपिर्नृपिन्ददानुमे ॥

॥२९॥ श्रियं वासयमेकुले मातरं पद्ममालिनीं आपस्वर्जं तु स्निग्धानि निक्कु
तुवसमिगृहे निचंदेवीं मातरं श्रियं वासयमेकुले आर्द्रयः करिणीय
ष्टिं सुवर्णाहममालिनीं - सूर्याहिरण्यमधीलक्ष्मीं जातवेदो मः आर्द्रयः
पुष्करिणीं पुष्टिपिंगलां पद्ममालिनीं चंद्राहिरण्यमधीलक्ष्मीं जातवेदो मः आर्द्रयः
हे तामः आर्द्रयं जातवेदोः लक्ष्मीं मनपगामिनीं यस्यां हिरण्यं प्रभूतिं गावीरा

स्यो श्यावविदेयं पुनः ॥ ३ ॥ यथापिः प्रयतो भूत्वा सुदुर्वादाज्यम
वेहं सुक्तं नरेण पुनश्चाकम्भस्तुतं न विदुः पुन्यायने पतनि पतप
वेयथापिथप प्रदत्तं न विदुः निश्चयः विष्णुयज्ञो नुक्तेल्लभ्यते यथेष्टं
निधित्सु ॥ पुनस्तु देवैर्मन्त्रैः पुनश्चाशीयन्तं न विदुः तन्मोक्षजस्य न विदुः
सौरव्यं लभाम्यहं जन्मदार्थिगोप्ताय न विदुः यथेष्टं धनं मेजुषतां देवीं

॥ ३० ॥

सर्वकामांश्च देहि मे ॥ ४ ॥ धानमग्निर्यनं वायु र्यनं सूर्यो धनं वसुः धनमिं
द्रोवहस्पतिररुणं धनमश्रुते वेननेयसोमोऽपि वसोमोऽपि वतु ववुहा सोमं
धानस्य सोमिनो मह्यं ददातु सोमिनः नक्तो धो न च मात्सर्यं न लोभो नाशुभाम
तिः सर्वेति हस्तपुण्यानां नक्तानां श्रीरुक्तं नैपित् सरसि जविलये सरौ जह
स्तै धवलतना शुभगुं धमाल्यशोभे भगवति हरि वल्लभे मनोसोऽपि भुवनभूति ॥ ३१ ॥

इयमददा चतुर्दशर्चस्य सूक्तस्य भारद्वाजस्मृहोत्रः सारस्वतो गायत्रं आ
द्यास्त्रयउपांत्या च जगत्यः अंत्या त्रिष्टुप् ॥ ॐ ॥ इयमददा इभसमृण
च्युतं दिवो दा सं वध्यश्वायदा शुषे यात्रा श्वंतमा च खादा वसं पणिं ताते द
त्राणित विषा सरस्वति इयं शुष्म भर्वि सरवाः इवारु जत्सानु गिरीणां त
विषे भिरू मिभिः पारावत घ्नी मवसे सुवृत्तिभिः सरस्वती मा विवासे मधी

॥ ३२ ॥

तिभिः सरस्वतिदेवनिदो निबर्हय प्रजां विश्वस्य च सयस्य मायिनः उत
क्षितिभ्यो वनीरविंदो विषमेभ्योऽस्रवो वाजिनीवति प्रणो देवी सरस्वती
वाजेभिर्वाजिनीवती धीनामवित्र्यवतु यस्त्वा देविसरस्वत्युपश्रूते धने
हिते इंदं नरत्रुत्तर्ये १ त्वं देविसरस्वत्यवा वाजेषु वाजिनि रदा पूषे
वनस्सनि उत स्यान् सरस्वती घोरा हिरण्यवर्तनिः रुच प्रीवष्टिसुष्टुतिं

॥ ३ ॥

यस्याऽअनंतोऽअद्भुतस्त्वेव श्वरिष्णुरर्णवः अमश्वरतिरोरुवत् ॥
सानो विश्वाऽअतिद्विषस्ससूरन्याऽकृतावरी अतन्नहेवसूर्यः उत
नः प्रिया प्रिया सुसप्तस्वसा सुजुष्टा सरस्वती स्तोम्या भूत् ॥ २ ॥
आपपुषी पार्थिवान्युरुरजोऽअंतरिक्षं सरस्वती निदस्यात् त्रिषध
स्थासप्तधातुः पंचजाता वर्धयंती वाजे वाजे हव्या भूत् प्रयामहिम्ना

॥३३॥ महिनासुचेकितेद्युम्नेभिरन्याः अपसामपस्तमा रथः स्वबृहतीविभ्वने
कृतोपस्तुत्याचिकितुषीसरस्वती सरस्वत्यभिनेनेविवस्योमापस्फरीः
पयसामानुः आधकृ शुषस्वनः सरव्यावेश्याचमात्वत्क्षेत्राण्यरणानि
गन्म ॥ ३॥ सरस्वतिसूक्तम्

॥२॥

शंन इन्द्राग्नीयं च दशार्चस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो विश्वे देवास्त्रिष्टुभः
ॐ ॥ शंनः इन्द्राग्नीभवतामवोभिः शंनः इन्द्रावरुणारातहव्या शमिं
द्रासो मासुवितायुशंयोः शंनः इन्द्रा पूषणा वाजसानौ शंनो भगः शमु
नः शंसोः अस्तु शंनः पुरंधिः शमु संतुरायः शंनः सत्यस्य सुयमस्य
शंसः शंनोः अर्यमा पुरुजातोः अस्तु शंनो धाता शमु धर्तानोः अस्तु

॥३४॥

शंनः उरूची भवतु सुधाभिः शंरोदसी बृहती शंनोः अदि श्रंनो देवानां सु
हवानि संतु शंनोः अग्नि ज्योतिरनीकोः अस्तु शंनो मित्रावरुणावश्चि
नाशं शंनस्सु कृतां सु कृतानि संतु शंनः इषिरोः अभिवातु वातः शंनो
द्यावा एथि वी पूर्व हूतौ शमन्तरि सं ह शयेनोः अस्तु शंनः ओषधीर्वनि
सु नो भवन्तु शंनो रजस्यतिरस्तु जिष्णुः ॥ १ ॥ शंनः इन्द्रो वसुभिर्देवोः अ

॥ १ ॥

स्तु शर्मादित्येभिर्वरुणः सुशंसः शंनो रुद्रो रुद्रेभिर्जलापश्च नस्त्वष्टाग्ना
भिरिह शृणोतु शंनस्सौमो भवतु ब्रह्म शंनश्च नोग्रावाणश्च मुसंतु य
ज्ञाः शंनस्स्वरूपां मितयो भवन्तु शंनः प्रस्वः श्रंम्वस्तु वेदिः शंनस्सूर्य
उरुचक्षः उदेतु शंनश्च तस्रः प्रदिशो भवन्तु शंनः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शंन
स्मिंधवश्च मुसंतु पापः शंनोः अदिति भवतु व्रतेभिश्च नो भवन्तु मरुतः

॥ ३५ ॥ स्वर्काः शंनो विष्णुश्च मुपूषानोः अस्तु शंनो भवित्रं शंन्वस्तु वायुः शंनो
देवस्सविता त्रायमाणश्च नो भवंतूषसो विभातीः शंनः पुञ्जन्यो भवतु प्र
जाभ्यश्च नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः ॥ २ ॥ शंनो देवा विश्वदेवा भवंतु शं
सरस्वती सहधीभिरस्तु शमभिषाचश्च मुरातिषाचश्च नो दिव्याः पार्थि
वाः शंनोऽअथाः शंनस्सत्यस्य पतयो भवंतु शंनोऽअर्वतश्च मुसंतु गावः ॥ ३ ॥

शंनः ऋ भवस्सुहृतस्सुहस्ताश्च नो भवंतु पितरो हवेषु शंनोऽअजः १
कृपा देवोऽअस्तु शंनो हिर्बुध्यः शंसमुद्रः शंनोऽअपांनपात्येरुरस्तु शं
नः पृश्निर्भवतु देवगोपा आदित्यारुद्रावसवोजुषंते दं ब्रह्म क्रियमाणं न
वीयः शृण्वंतु नो दिव्याः पार्थिवा सो गोजाताऽउत ये यज्ञियासः ये देवा
नां यज्ञिया यज्ञियानां मनोर्यजत्राऽअमृताः ऋतज्ञाः ते नो रासंता मुरुगायम

॥३६॥ घ्यूयंपातस्वस्तिभिस्सदानः ॥ ३॥ शान्तिस्तु ॥४॥

॥३॥

स्वादिष्टयादशर्वस्यस्तुतस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः पवमानसोमो गायत्री
॥ ॐ ॥ स्वादिष्टयामदिष्टया पवस्वसोमधारया इन्द्रायपातवे सुतः रक्षो
हाविश्वचर्वणिरभियोनिमयो हतं दुष्णासधरथमासदत् वरिवोधातमो भ
वमंहिष्ठो रत्रहंतमः पर्विराधोमघोना अभ्यर्षमहानां देवानां चीतिमंध
सा अभिवाजमुतश्रवः त्वामछाचरामसितदिदर्थे दिवेदिवे इंदोत्वेन आ

॥ ३७ ॥ रासः ॥ १ ॥ पुनातितेपरिस्तुतंसोमंसूर्यस्यदुहिता वारेणाश्वतातना
॥ तमीमण्वीस्तमर्यः आगृभ्यांतिचोषणोदरा स्वसारः पार्येदिवि त
महिन्वंत्यगुबोधमंतिवाकुरंदति विधातुवारणंमधु अभीशममध्या
उतश्रीणंतिधेनवःशिशुं सोममिंद्रायपातवे अस्येदिंद्रोमदेष्टाविश्व
वृत्राणिजिघ्रते शूरोमघाचमंहते ॥ २ ॥ पवमानस्य ॥ ३ ॥

॥ १ ॥

सोमः पुनानो नवर्चस्यसूक्तस्य वैश्वामित्रो मधुलंदाः पवमानसोमो गाय
त्रे ॥ ॐ ॥ सोमः पुनानोः अर्यतिसहस्रधारोः अत्यविः वायो रिंद्रस्य नि
ष्टुतं पवमानमवस्यवोरिप्रमभिप्रगायत सुधाणंदेववीतये पवंतेवा
जसातये सोमाः सहस्रपाजसः गृणानादेववीतये उतनोवाजसातयेप
वस्ववृहतीरिषः द्युमदिंद्रो सुवीर्यं तेनः सहस्रिणंरयिंपवंतामासुवीर्यं

ASIA ARCHIVES

3315

॥३८॥ सु॒वा॒ना॒दे॒वा॒सः॑ इ॒न्द्र॒वः॑ ॥ १ ॥ अ॒त्या॒हि॒या॒ना॒न॒हे॒त॒भि॒र॒सृ॒ग्रं॒वा॒ज॒सा॒त॒ये
वि॒वा॒र॒म॒व्य॒मा॒श॒वः॑ वा॒श्राः॑ अ॒र्षे॒ती॒र्द्वो॒भि॒व॒त्सं॒न॒धे॒न॒वः॑ द॒ध॒न्वि॒रे॒ग
भ॒स्त्योः॑ जु॒ष्टः॑ इ॒न्द्रा॒य॒म॒त्सरः॑ प॒व॒मा॒न॒क॒नि॒क्र॒द॒त् विश्वाः॑ अ॒प॒हि॒षो॒ज
हि अ॒प॒घ्नं॒तोः॑ अ॒रा॒व्याः॑ प॒व॒मा॒नाः॑ स्व॒र्दृ॒शः॑ यो॒ना॒वृ॒त॒स्य॑ सी॒द॒त् ॥ २ ॥
प॒व॒मा॒न॒स्स॒ताः॑

॥१॥